

El molí fariner de Gironella

NO PODEM PAS PRECISAR en quina data es construí del molí fariner de Gironella, però sembla lògic que, en anar-se formant el primitiu nucli de població que donà origen a la nostra vila i aprofitant de l'aigua del riu, ben aviat es devia posar en funcionament aquest servei de primera necessitat, especialment segles enrere. Des de l'edat mitjana, els molins eren possessió senyorial, i els vassalls, generalment, estaven

Pocs anys després que els senyors de Bagà compressin la baronia de la Portella, a l'abril de 1377 Pere Galceran de Pinós venia per 4.640 sous als rectors d'Olvan i Gironella, part de la dècima que cobrava en aquesta parròquia i un tros de terra anomenada la Vinya dels Molins, per ser a tocar del molí. (2)

Ja en el segle XV, el 27 de maig de 1446, en Pere de Grau, clavari de Galceran de Pinós, cobrava a Pere

pagant un cens anual i cuidant-se del seu manteniment i gestió. El consell de Gironella parlà d'aquest tema per primera vegada en la reunió del 14 d'abril de 1641 i, posat a votació, hi hagué divisió de parers. Però a l'octubre de l'any següent el tema ja estava madur i acordaren tractar amb el senyor les condicions en què es faria la cessió del molí i ferne un esborrany per discutir-ho en una propera reunió. Estudiades les condicions, el 2 de novembre es reunien en consell general els 53 caps de casa de Gironella i, per àmplia majoria (només 10 s'hi mostraren contraris), acordaren arrendar el molí i les terres del castell. (4)

El dia 1 de gener de 1643 se signa el contracte entre el baró i el comú, que, resumit, diu:

"Pere Verdera, notari de Berga, certifico que en acte en mon poder el noble senyor Jeroni d'Agulló i Pinós, baró del castell, vila i baronia de Gironella, per ell i pels seus hereus i successors ha establert i concedit a l'honorable Joan Gironella, cònsol, Joan Santsavador i Josep Sastre, jurats aquest any de la universitat de Gironella, i a Antoni Cases, Antoni Pintor, Ramon de Mur, Joan Ros, Francesc Robi, Joan Pere Barrera i demés singulars persones de dita vila presents en aquests acte i als seus successors en els càrrecs d'aquesta universitat.

Primer: Tot aquell molí fariner que aquest noble senyor, pels justos i legítims títols dels seus predecessors, té i posseeix en el terme i parròquia de Sta. Eulàlia de Gironella, a la vora del riu Llobregat, amb l'aigua per moldre, el rec, la resclosa, els estalladors i les moles, riscles, tremugues i demés aparells per moldre, amb la casa dins la qual estan contruïts els molins, amb les seves entrades i sortides; la qual casa i molí afronta, a sol ixent, amb el molí draper que està construït davant el

Cal Metre a començament del segle XX. L'edifici de més a la dreta era l'antic molí.

obligats a moldre en els molins del seu senyor, que es quedava una part de la moltura o el llogava a algú, cobrant un bon arrendament.

La dada més reculada que tenim d'aquest molí correspon al febrer de 1328 quan Ramon de Gironella constituí el benefici eclesiàstic de Sant Marc. Allí consta que Marquesa de Portella, senyora de la Portella i Lluçà, donava al sacerdot que gaudís d'aquell benefici una punyera de blat cada setmana del que li corresponia com a dret de moltura en els molins de Gironella. (1)

Sala de Gironella, que el devia tenir arrendat, 5 lliures i mitja pel molí fariner de la vila i el 25 de maig de l'any següent era Pere de Quer, el nou clavari del senyor, el que en cobrava deu florins d'or. (3)

El comú de la vila arrenda el molí

Jeroni d'Agulló Pinós, baró de Gironella, que visqué quasi sempre en aquesta vila entre 1640 i 1652 (data de la seva mort), proposà als cònsols de la vila que arrendessin ells el molí

molí fariner i el balç, mitjançant el camí moliner; a mig dia, amb el riu Llobregat; a ponent, amb el balç, mitjançant el camí que va a la resclosa; i, a tramuntana, amb el rec del mateix molí.”

També els arrendava un molí fariner que en aquell moment estava ensorrat i inhabitable que tenia en la parròquia de Sant Martí de Puig-reig, a la vora del Llobregat. (5) I finalment concedia en emfiteusi als cònsols i jurats de Gironella totes les diferents peces de terra que el baró tenia dins el terme de Gironella.

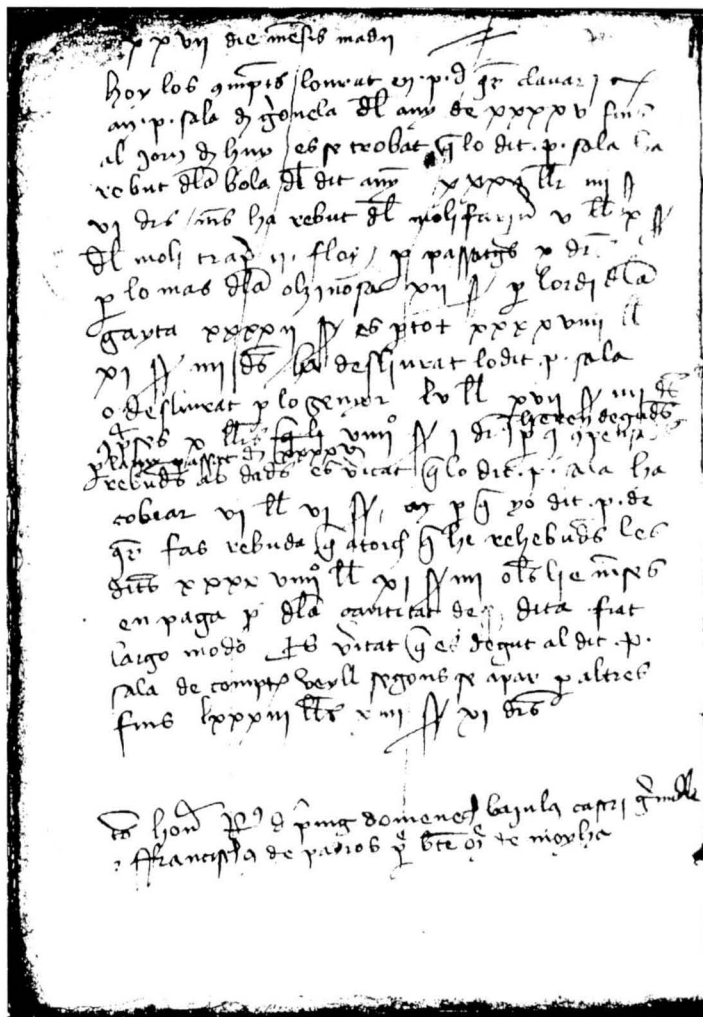
Com a cens d'aquest arrendament, la universitat de Gironella havia de pagar al baró i als seus successors 150 lliures cada any, és a dir 120 ll. pels molins i 30 per les terres, i aquests diners s'havien de pagar la meitat per la Mare de Déu d'agost i l'altra meitat el dia primer de gener. La universitat de Gironella també havia de pagar els censos d'aquestes terres que corresponien a la sagristia i església parroquial de Gironella. Foren testimonis d'aquest acte Mn. Joan Puig, rector de la vila, Josep Gironella, sastre, i Damià Oliver, pagès del lloc de Bellvehí. Fins aquí el resum de l'escriptura notarial de l'arrendament.

A l'Arxiu Municipal es conserva també un llibre titulat *Llibre de Rebudas dels Censos del Molins*, en què es feia constar en quina data i com es pagaven els censos anual dels molins, signat pels barons o, en molts casos, pels seus procuradors, fins a l'any 1728. A partir d'aquesta data, els llibres de comptes municipals canviaren de sistema i els rebuts dels censos del molí es troben barrejats amb les despeses generals del municipi.

El comú gestiona el molí

Des del mes de gener de 1634 que se signà el conveni d'arrendament, el Comú de Gironella fou el responsable del molí amb l'obligació de buscar bons moliners per fer-ho funcionar, adobar el rec i la resclosa sempre que les riuades els malmetien, comprar i fer portar moles noves, quan feien falta, i nomenar la persona o persones responsables de la seva bona gestió.

Ja el febrer d'aquell mateix any elegiren a Mn. Joan Puig, el rector, i dos vilatans més perquè es cuidessin del molí i per controlar el blat que els quedava, buscar un lloc per

Pàgina del llibre de Notaria on conta el que el baró de Pinós cobra del molí de Gironella l'any 1445.

guardar-lo, que moltes vegades era la botiga del blat o "del pobres" (6) on es venia, i passar comptes cada mes dels diners que se'n havia tret. Per cuidar-se dels afers del molí i de mesurar el blat, els donaven deu rals al cap de l'any i les dietes que els corresponien, si havien de perdre algun jornal.

MOLINERS. Tot i que des del final del segle XVI fins a començament del XVIII els moliners de Gironella acostumaven a ser d'una família anomenada Valls, algunes vegades es produïen desavinences amb el Comú i s'havien de llogar altres moliners. Això ens permet conèixer algunes de les condicions que regien en els contractes entre el municipi i els moliners.

Vegem-les:

- Si el Comú no estava prou satisfet de la feina del moliner o aquest feia algun mancament, se'l podia acomiadar, donant-li tres mesos de temps, i també el moliner podia deixar el treball si no li convenia, avisant tres mesos abans.
- El moliner havia de moldre tot el blat que li portessin, del qual es

podia quedar mig quartà per quarta (1/24) per seu treball; però havia de moldre de franc tot el blat del baró, del rector i del ferrer, el qual, a canvi, li adobava gratuïtament totes les eines. Les aglans que molia eren a mitges amb el client.

- Era el responsable de posar les moles, sense cobrar, ajudat per un mestre de cases i del manobre que convingués. També estava obligat a posar boixes, agulles, coll ferros i altres adobs de poca despesa, de franc.

- També era feina seva escurar la bassa del molí, sense que ningú l'ajudés.

- Sempre que li ho manessin els regidors, havia d'obrir les comportes del rec, quedant amb ben poca aigua, perquè es poguessin agafar peixos per al consum dels vilatans.

- En un lloc fan constar (5-9-1756) que el moliner podrà tenir únicament sis gallines i un gall, per tal que no engreixés el seu aviram a costa del gra que es portava a moldre. En el mateix lloc especifiquen les eines que deixaven al moliner: un perpal, dos tallants, un martell i els cercols de ferro per a les moles.

EL REC I LA RESCLOSA.

Calia tenir sempre el rec i la resclosa en bones condicions per evitar pèrdues d'aigua i poder adobar ràpidament les fuites, si es produïa algun forat. Aquesta era una responsabilitat del moliner, que compartia amb algun representant del Comú, normalment un jurat, i quasi no passava cap any que no s'haguessin de fer obres a la resclosa o al rec que conduïa l'aigua al molí.

Per millorar el funcionament del molí, l'any 1647, després que personal expert estudiés el millor lloc per situar-la, modificaren l'emplaçament de la resclosa, la qual cosa els obligà a fer un tros de rec nou i ampliar el que ja tenien. Per tal d'accelerar les obres, el consell acordà i manà que tothom anés a treballar-hi, tant els homes com les dones. Aquestes rescloses es construïen clavant a la roca estaques, que sobresortien del terra del riu segons l'alçada que se li volia donar; estapaven els espais entre les estaques, amb taulons de fusta i, al davant, s'hi construïa una bona paret de pedra. Tot i semblar prou resistent aquesta construcció, les freqüents riuades que es produïen en el Llobregat la malmetien tot sovint.

A la tardor de 1678 es devia produir una d'aquestes riuades importants, que va arrancar la resclosa i va deixar el rec ben embussat, i, per tal que el molí pogués tornar a funcionar aviat, es va manar que tothom fes un jornal gratuït per escurar el rec, posant-se el cònsol i els jurats al davant, per donar exemple.

Com que l'aigua era vital per al funcionament del molí, en anys de secada s'arribà a posar multes fins de tres lliures als vilatans que gosaven treure aigua del rec per regar els horts que hi havia a la seva vora.

Per les freqüents obres que s'havien de fer a la resclosa, podem saber els jornals que es pagaven des de mitjan segle XVII fins a començament del XVIII als traginiers amb matxo, 16 sous diaris; als mestres de cases i fusters, entre 7 i 9 sous, segons els anys, i als baiardes o manobres, entre 5 i 7 sous.

LES MOLES. Com és obvi, un dels elements principals del molí eren les moles, que, amb el fregament, es gastaven i s'havien de canviar de tant en tant. Sabem que moltes vegades les compraven a Barcelona, sembla que fetes amb pedra de Montjuïc, i, tenint en compte que no hi havia pas carreteres, devia ser una epopeia portar amb matxos pel camí ral una grossa mola de pedra, des de Barcelona fins a Gironella, tasca que s'encomanava a un grup de traginiers.

No he trobat enlloc el que pagaven exactament per una mola, però sí algunes referències del que constava el seu trasllat: l'any 1674 es pagà 5 sous per rova per dur una mola des de Barcelona. L'any 1680 se n'hagué de canviar una altra i encarregaren el seu transport amb sis mesos de temps a Francesc Santsalvador, un tragner d'aquesta vila, a qui donaren per aquest treball 40 lliures. En un altre lloc anotaren que portar una mola des de Barcelona costà al Comú 9 rals per matxo i dia i es necessitaren cinc dies per fer-ho. Potser la referència més concreta la troben el setembre de 1711 quan es diu que s'han fer servir 25 lliures de les butlles per pagar una mola.

Per aquestes anotacions de les moles sabem que a Gironella en aquella època existien dos molins que devien estar situats un vora l'altre, ja que sempre especifiquen si les moles són per al molí gros o per al

petit i potser funcionava l'un o l'altre segons les necessitats o la quantitat d'aigua disponible.

A part de canviar les moles, també anotaven altres reparacions que era necessari realitzar de tant en tant, com refer la tina, el rodet o el riscle, adobar el mil-homes, el carbà o comprar ferro per fer els cercols per a les moles, etc.

El molí al segle XVIII

El molí va ser una font d'ingresos molt important per al Comú de Gironella, però també ocasionava molt maldecaps pel control que s'havia d'exercir sobre la seva producció i posterior venda d'excecents.

És per això que els regidors de l'any 1728 (els cònsols i jurats ja havien estat suprimits) acordaren arrendar el molí fariner a una persona o grups de persones que, pagant una quantitat, poguessin disposar del seu funcionament i del benefici que produís. Aquests arrendaments s'acostumaven a fer per períodes de quatre anys i les condicions eren les següents:

- Els arrendataris podien quedar-se únicament les moltures acostumades, és a dir, mig quartà per cada quartera del gra que molien, sota la multa de tres lliures, que es repartien entre el mostassaf, el que ho denunciava i el Comú.
- Els arrendataris no podien canviar el moliner sense el consentiment dels regidors de la vila, i, si es canviava, el que entrava de nou havia de tenir el vistiplau dels regidors.
- Els arrendataris no podien cobrar res del blat que es molgués pels marquesos, la seva família o les caritats que volguessin fer.
- Com ja s'ha dit, els aiguats malmetien tot sovint la resclosa o el rec i, mentre es feien als adobs necessaris, el molí podia quedar parat. Si l'aturada era superior a set dies durant un any, al final dels quatre anys els arrendadors podien continuar molent tants dies com els que havien estat parats. Si, encara que es fessin obres, el molí podia continuar molent amb un sol volant, aquests dies no es podien. Aquesta mateixa condició s'aplicava si s'havia de parar per manca de cabal d'aigua.
- Si en el rec o la resclosa s'hi havia de fer obres o adobs, n'eren responsables els regidors que cuidaven de pagar les despeses amb diners del Comú.

Sistema de construcció de les antigues rescloses. R. VILADÉS.

També continuava l'exigència "d'eixugar el rec", obrint els bagants per buidar-lo, sempre que els regidors ho creguessin convenient, per tal que els vilatans poguessin agafar peixos per al seu consum.

• Cada any havien de pagar quatre quarteres de blat al rector de la vila (dues per Nadal i dues per St. Joan de juny); altres 4 als administradors de lluminària del Santíssim Sagrament (fundació eclesíastica que es cuidava de les festes de Corpus). També havien de donar mitja quartera cada any al ferrer de la vila que estava conductat per llossar les eines del molí.

• Corresponia als arrendadors pagar al marquès les 150 lliures del cens anual.

En començar l'arrendament es feia inventari de les eines i mesures que hi havia al molí i que s'havien de tornar quan finalitzava el contracte. Segons l'inventari de 1732, les eines eren les següents: quatre claus, un perpal gros de ferro, dos tallants i un martell gros de ferro; mesures de tres quartans, de mig quartà, de picotí i de setzè; quatre tribes, dues de grosses i dues de mitjanes; tres baiards,

un de gran de tres canes i els altres dos senzill; i una escarpra de ferro. Els donaven també dos porgadors i dos cabassos nous, que havien de tornar en el mateix estat, quan finia l'arrendament.

Els honoraris del notari per fer els contractes, els pagaven a mitges el Comú i l'arrendador, però més d'una volta, per estalviar-se la despesa notarial, redactaven una escriptura privada que havia de tenir el mateix valor que si fos un jurament.

Com en els altres arrendaments que feia el Comú (7), també pel molí s'exigia bons avaladors i solien ser-

ho gent de tant prestigi com en Lledó, de Puig-reig, o en Cantallops, d'Olván.

L'arrendament del molí o molins, ja que quan estigué en condicions arrendaven també el de Puig-reig (5), fou fonamental per a la recuperació econòmica de Gironella, després de la Guerra de Successió, ja que començaren cobrant-ne 950 lliures per 4 anys el 1728 i sabem que en cobraven 1.675 en el quadrienni 1758-62.

Aquesta quantitat resulta sensiblement superior als 1.600 rals (equivalents a 160 ll.) que declaraven com a renda mitjana anual del molí en el cadastre de 1772, però ja se sap que, a l'hora de pagar impostos, tothom procura reduir-los al mínim. Per aquest mateix cadastre sabem que la casa del molí no era pas de les millors de Gironella, ja que contribuïa només amb 3 sous (com la majoria), però el moliner d'aquella època, Joan Balenzuela, es devia guanyar bé la vida ja que pagava una contribució personal de les més altes, 45 sous.(8)

Veient els ingressos que l'arrendament dels molins produïa al comú

de Gironella, no és pas estrany que, cap a 1780, Albert de Carnin, comte del mateix títol i usufructuari del marquesat de Gironella després de la mort de M. Teresa d'Agulló i Pinós, última marquesa d'aquella família, interposés un plet per tal de recuperar la plena possessió dels molins, ja que ell continuava cobrant únicament les 150 ll. acordades en el conveni de 1643. El plet es resolgué a favor del Comú de Gironella.

El molí al segle XIX

En l'Arxiu Municipal de Gironella hi ha una important manca de documentació en el primer quart del segle XIX i, per això mateix, els primers comptes "oficials" complets que s'hi troben corresponen a 1826. En aquest document declaren que els ingressos pel producte del molí fariner, administrat per Josep Rosal, havien estat de 3.145,16 rals (quasi el doble que en el cadastre de 1772) i representaven més de la meitat del ingressos municipals, que eren 6.019 rals i 16 maravedissos.

Tenint això en compte, no s'ha de trobar estrany que quan a l'agost de 1832 Joan Font, un moliner d'Oristà, s'interessa per construir un molí nou vora el pont de Sant Marc, tots els vilatans s'esveraven i es convocà una reunió dels caps de casa de Gironella per estudiar el cas i fer les gestions convenients per impedir-ho. Acordaren iniciar una causa contra el moliner Font i, com que per tirar-la endavant necessitaven diners, convingueren a cobrar una tercera part de cadastre a cada vilatà per satisfer les despeses que ocasionés aquell plet. La qüestió es fallà en poc temps i, com es preveia, a favor del Comú de Gironella, que tenia l'exclusiva de moldre, dins el seu terme. Per millorar el servei del molí, l'any 1834 acordaren construir (o reconstruir?) un escairador.

Però la informació més significativa d'aquella època la trobem el febrer de 1836, en què l'ajuntament va reunir-se per tractar la proposta feta pels germans Joan i Ramon Comas i Ametlla de construir una resclosa nova per al molí amb una paret "perpetua de pedra" que substituís la de bigues que havia servit fins aleshores. La reunió de la casa consistorial s'acabà acceptant la proposta amb les condicions següents:

1. Els germans Coma i Ametlla s'obligaven a fer la resclosa vora el horts de casa Manuela, en el termini de tres anys que comptarien des del dia que comencés l'obra, i la construcció seria per mòdols
2. Per pagar l'obra, el Comú de Gironella els donaria, durant el primer any, 16 quartans de blat i 20 de blat de moro cada mes i, els altres dos anys, 10 quartans de blat i 5 de blat de moro cada mes.
3. El Comú de Gironella cedia als germans Coma, durant 19 anys, tot els productes que li correspondessin al molí de Puig-reig,

amb la condició que els Coma haurien de pagar totes les despeses que s'hi produïssin, cuidant especialment que no hi manqués l'aigua. També els donaven àmplies facultats per cobrar-se els productes del molí i poder canviar el moliner, si ho creien convenient. Passats els dinou anys, els germans Coma havien de deixar el molí en les mateixes condicions en què el trobessin el dia que comencés el tracte, advertint que si malmetien alguna cosa l'haurien de pagar i si hi feien alguna millora, el Comú de Gironella els el pagaria.

i els dos germans constructors, amb la seva mare i un altre germà, com a fiadors, per l'altra.

Les obres deuriem començar tot seguit, ja que el 18 d'aquell mateix febrer es féu un inventari de tot el que hi havia en el molí de Puig-reig (9), per tal de saber què havien de tornar els Coma quan acabessin els 19 anys de l'usdefruit. La resclosa va créixer a bon ritme ja que les obres es realitzaren amb poc més de la meitat del temps previst, segons quedà anotat en el Llibre d'Actes del Comú el 20 de desembre de 1837: havent finida i conclosa l'obra de la resclosa del molí fariner de la vila de

El rec del molí es convertí, amb els anys, en el canal de la fàbrica de Cal Metre. R. VILADÉS

4. Els germans Coma quedaven obligats, durant tres anys, a assegurar el que pogués passar a la nova resclosa de pedra.
5. El Comú de Gironella s'obligava a proporcionar i donar als germans Coma tota la fusta que necessitessin per a l'obra.
6. Els germans Coma estaven obligats, mentre duressin les obres, a mantenir l'aigua necessària per al bon funcionament del molí i, si es produïa alguna inundació per excés d'aigua i el molí no podia moldre, havien d'adobar-ho tan aviat com fos possible.
7. Les escriptures d'aquests pactes s'havien de pagar a mitges.

Volent les dues parts que aquests pactes fossin el màxim de fermes, hi obligaren tots els seus béns i drets i ho signaren l'alcalde, els regidors, el procurador i el secretari, junt amb uns quaranta vilatans, per una part,

Gironella l'operari Joan Coma i Ametlla i el seu company el dia 19 del mes corrent, li queda l'obligació d'assegurar aquesta resclosa per un termini de tres anys, tal com consta en l'escriptura.

La desamortització

Com a conseqüència de la llei de desamortitzacions, el juliol de 1855 l'alcalde de Gironella va rebre una carta tramesa per la "Comision Subalterna de Bienes Nacionales del Departamento de Berga" i signada per Ramon Sivillà en la qual se li diu: "...urge sobremanera que esa Corporación Municipal remita sin perdida de tiempo las relaciones que debió formar y remitir de todos los bienes desamortizables que radican en su jurisdicción, como y también las de los censos, censales i demas clases de prestaciones comprendidas en la ley de 1º de mayo.

Siendo el deseo del Gobierno de S.M. (Q.D.G.) que los prestamistas utilicen los beneficios de dicha ley antes de concluirse el plazo de seis meses después del cual se venderán todas las prestaciones no redimidas, conviene haga V. saber con la mayor publicidad y prontitud a todos los administrados, que cuantos deseen comprar fincas, redimir censos, censales, y todo otro gravamen, pueden apersonarse con el infro. quien les instruirá del modo que debe practicarse, aclarandoles cuantas dudas puedan ocurrirsele".(10)

L'Ajuntament de Gironella va continuar fent l'orni fins al mes de desembre d'aquell any, però finalment va informar que les "fincas de Propios de Gironella" eren un molí fariner que donava una renda de 33 q. 4 qs. de moltura cada any, un forn mig ensorrat que no rendia res i les ruïnes de la casa consistorral, però això últim ho van ratllar.(10)

Encara el setembre de 1857 demanen al governador civil poder fer servir diners del Comú per adobar el rec, esbotzat per les revingudes del Llobregat (especialment per l'última, que s'havia produït feia tres setmanes), construir dues canals i dos trossos de paret i comprar una roda, tot això calculaven que valdria uns 4.000 rals i era necessari per poder tornar a posar el molí en funcionament. I el novembre del mateix any fan un pregó informant tothom que hi pogués estar interessat que el dia 22 es farà la subhasta per l'arrendament del molí per l'any 1858.(11)

Sabem que el 1859 l'Ajuntament de Gironella va enviar un expedient demanant que s'exceptués de la desamortització el molí fariner i el forn de la vila, però el setembre van

rebre la resposta des d'Hisenda de Barcelona en aquests termes: "...no ha lugar á la pretensión del Ayuntamiento de Gironella... y continuen los de venta su curso hasta ofrecer á la subasta el molino y el horno..."(12)

La subhasta del molí va realitzar-se, finalment, el 4 de desembre de 1860. Desconeixem quants licitadors van presentar-s'hi i si l'Ajuntament de Gironella va fer alguna oferta per recuperar-lo, però saben que s'havia tassat en 60.000 rals i es vengué per 141.160 rals a Ramon Alsina i Postius, després de passar per dos intermediaris, tal com es desprèn del document de la venda (14), que ens informa d'alguns detalls que no havíem trobat, com que el molí podia disposar de tota la fusta que li fes falta en les propietats de Viladases, Barbats i Figueras, i que tenia alguns drets sobre l'anomenat molí de Minoves, en terme d'Avià, i de les aigües de la riera de Berga que el movien.

Ramon Alsina, a. Metre (15), ja consta en el cadastre de Gironella de 1862 pagant 361,47 rals de contribució pel molí i 167,53 rals més per altres terres que havia comprat al voltant del rec, i en la mateixa època ja demanava permís per construir una fàbrica de filats i teixits vora el Llobregat, la maquinària de la qual havia de moure l'aigua del rec del molí, ampliat en diferents ocasions, i que amb el nom de Filgirsà encara actualment continua produint quilos de fil. També el vell molí, que al llarg dels anys experimentarà importants transformacions i millores, continuà la seva activitat productiva fins als nostres dies, però la forta competència de farineres més gran aconsellà el seu tancament definitiu l'any 1990.

Notes

1. "Ramon de Gironella...", de Josep Busquets. "L'EROL" núm. 44, p. 43.
2. Documents Casa Gironella.
3. Arxiu Parroquial de Gironella, Manual de Notaria de 1445-1447, pp. 70 i 132.
4. Arxiu Municipal de Gironella, Llibre del Consell núm. 4, pp. 75 i 76.
5. "Reconstrucció del molí fariner de Puigreig...", de Josep Busquets, "L'EROL" núm. 48, pp. 15-19.
6. "Gironella. Notes històriques", p. 85.
7. "Gironella. Notes històriques", pp. 97-107.
8. "El Cadastre de Gironella de 1772", de Josep Busquets, *El Vilatà* núm. 91, pp. 52-53.
9. "Reconstrucció del molí fariner de Puigreig...", de Josep Busquets. "L'EROL" núm. 48, pp. 15-19.
10. Arxiu Municipal de Gironella, Correspondència 1855.
11. " " " " " 1857.
12. " " " " " 1859.
13. En els folis 67-69 del Llibre de 1860 del Registre de la Propietat de Berga, hi consta la venda del molí fariner de Gironella, que transcriu: "Venda en publica subasta de un molino harinero sito en el pueblo de Gironella procedente del Ayuntamiento del mismo. Linda a Oriente con el camino que va desde el Pueblo al Molino y con el Vals de la Tuta, à Medio dia con propiedaad de D. Juan Canudas, à Poniente con el Rio Llobregat y à Cierzo con tierras de Clemente Rovira y Ricart y huerto de D. Antº Gironella. En favor de dicha finca resultan los siguientes dros. 1º El dro. de extraer maderas i fagina para la reparacion del Molino, Acueducto y presa indistintamente de las heredades de Viladases, Barbats, Figuera y la Montaña. 2º El de aprovecharse las aguas en cualquier lugar del rio donde tenga dominio el Sr. Baron D. Geronimo de Agulló, de quien procede la finca. 3º Todos los dros. que este Sr. pueda tener en el molino llamado de Minoves, sito en el termino de Obiols.

4º El aprovechamiento de todas las aguas llamadas de la Riera de Berga.

Se halla gravado el Molino de Gironella, junto con otro sito en el termino de Puigreig con un censo de pension anual ciento cincuenta libras Barnas. à favor hoy de D. Clemente Rovira y Ricart como dro. habiente del Sr. Baron Dn. Geronimo de Agulló y de Pinós cuyo censo por entero pagará el comprador deduciendose del precio de la venta en los terminos prevenidos en el artº 142 de 31 de Mayo de 1855, cuya finca tasada en sesenta mil rs. y capitalizada en 36... (?) fue rematada en Ciento cuarenta y un mil cuatrocientos sesenta rs. vellon pagaderos en diez plazos. Esta finca pertenecia a propios de Gironella y fue aprobada su venta en 20 de Setiembre ultimo. Berga 5 de Enero de 1861. José Cortada.

Oficios en que quedan protocolizados: D. José López Menendez Esno. Del Juzdº de las Afueras de Barcelona. Nonbre y vecindad de los otorgantes: D. Antº Camps de Barcelona à D. Ramon Alsina y Postius de Vich. Reconocimiento ó cesion de la compra del Molino en virtud de la cual se ha otorgado la escritura à favor de Alsina, pues habia sido comprado à nombre de D. Antonio Camps por su encargado D. Liberato Valentin de Torres. Berga, 5 de Enero de 1861."

14. Arxiu Municipal de Gironella, Cadastre de 1862.

15. "Gironella. Notes Històriques", pp. 163-166,

Josep Busquets i Castella

Ctra. Sant Fruitós, 32 - bxs.

Tel. 93 821 45 90

Fax 93 821 45 91

08600 BERGA

 PLANA
a s s e s s o r i a s . l .